

مطالعه فون و فعالیت ماهانه پشه خاکی‌ها در کانون لیشمانیوز جلدی روستایی شهرستان دامغان، استان سمنان در سال ۱۳۸۷

صادق محمدی‌ازنی^۱ (M.Sc)، یاور رائی^{۲*} (Ph.D)، محمدرضا عبایی^۳ (M.Sc)، محمدعلی عشاقی^۴ (Ph.D)، محمدرضا یعقوبی‌ارشادی^۵ (Ph.D)، مهدی محبعلی^۶ (Ph.D)

- ۱ - دانشگاه علوم پزشکی سمنان، مرکز بهداشت شهرستان دامغان، گروه حشره‌شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین
- ۲ - دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده بهداشت، گروه حشره‌شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین
- ۳ - دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده بهداشت، گروه انگل‌شناسی و قارچ‌شناسی پزشکی

چکیده

سابقه و هدف: لیشمانیوز جلدی روستایی یکی از بیماری‌های شایع و مهم در جهان می‌باشد و در بیش از ۸۸ کشور دنیا گزارش شده است. به طوری که ۳۵۰ میلیون نفر در معرض خطر بیماری هستند. این بیماری در اکثر نقاط کشور جمهوری اسلامی ایران انتشار دارد و به عنوان معضل بهداشتی مطرح می‌باشد. پشه خاکی‌های فلپوتومینه ناقل بیماری می‌باشد که با خون‌خواری از جوندگان آلوده به انگل لیشمانیا ماژور عامل بیماری را به میزبان‌های دیگر انتقال می‌دهد. آگاهی از ترکیب گونه‌ای و فعالیت فصلی پشه خاکی‌ها نقش اساسی در برنامه‌ریزی و کنترل بیماری دارد. بنابراین، تحقیق حاضر به منظور تعیین فون و فعالیت ماهانه پشه خاکی‌ها در کانون لیشمانیوز جلدی مناطق روستایی شهرستان دامغان در سال ۱۳۸۷ انجام شده است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه از نوع کاربردی می‌باشد که در طی سال ۱۳۸۷ به روش مقطعی در مناطق روستایی شهرستان دامغان انجام شده است. از ابتدای فروردین تا پایان آبان‌ماه پشه خاکی‌ها هر ۱۵ روز یک‌بار به وسیله تله‌های چسبان از اماکن داخلی و خارجی صید شد و فون و فعالیت فصلی آن‌ها تعیین گردید.

یافته‌ها: در این مطالعه مجموعاً ۶۱۱۰ پشه خاکی (۲۱۴۶ عدد از اماکن داخلی و ۳۹۶۴ عدد از اماکن خارجی) صید و تعیین گونه شدند. فعالیت پشه خاکی‌ها در منطقه از اردیبهشت ماه شروع شده و با دو پیک فعالیت (یکی در اوایل خرداد و دیگری در اواسط شهریور) در پایان مهرماه خاتمه می‌یابد. در این تحقیق وجود شش گونه از جنس فلپوتوموس و دو گونه از جنس سرژانتومیا مشخص گردید. فلپوتوموس پاپاتاسی (۴۶/۷٪) گونه غالب و فلپوتوموس الکساندری (۰/۳٪) دارای کم‌ترین وفور در منطقه بوده است.

نتیجه‌گیری: با توجه به این که فلپوتوموس پاپاتاسی بالاترین وفور را در اماکن داخلی و خارجی داشته است به نظر می‌رسد که این پشه خاکی ناقل اصلی لیشمانیوز جلدی در منطقه می‌باشد. صید فلپوتوموس کوکازیکوس، فلپوتوموس منگولنسیس و فلپوتوموس انصاری در لانه جوندگان نشان می‌دهد احتمالاً این گونه‌ها ناقلین عامل بیماری بین جوندگان مخزن می‌باشند. لذا برای تعیین ناقل قطعی مطالعاتی نظیر تشریح پشه خاکی‌ها و آزمایش‌های مولکولی ضروری می‌باشد. برای پیش‌گیری از ابتلا به بیماری لیشمانیوز جلدی روستایی مبارزه با جوندگان مخزن، بهسازی محیط و همچنین حفاظت شخصی و استفاده از مواد دافع حشرات، پشه‌بندها و توری‌های آغشته به سم پیشنهاد می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: لیشمانیوز جلدی روستایی، فون پشه خاکی، فعالیت ماهانه، دامغان، ایران